

Nađa Velimirović
SACRAMENTUM ANIMI:
TAJNA UKRADENIH ISPOVESTI

Niš, 2024

Nađa Velimirović
SACRAMENTUM ANIMI:
TAJNA UKRADENIH ISPOVESTI

Izdavači
SVEN Niš
Autor

Za izdavače
Vladan Stojković
Nađa Velimirović

Priprema i štampa
SVEN Niš

Tiraž
200

ISBN 978-86-7746-963-4

Nada Velimirović

Sacramentum animi:
tajna ukradenih ispovesti

ROMAN

Niš, 2024.

S ljubavlju i zahvalnošću

*Knjigu posvećujem ljudima koji su
ukrasili i oplemenili moj život:
baki Milici, svojim roditeljima,
Mileni, Vidoju, suprugu Nikoli
i usnulom prijatelju*

Srcem u trnje

Moje su ruke nosile svemir
U tamnu grivu zario sam zube
Da sahranim sve strahove i nade zemaljske
Jurio sam srcem u trnje
Ne bih li osnažio ljubav u njemu
I konačno umorio demone
Dao sam sve što sam mogao
Da raznesu i razveju, osim tajne
Da me je jedna čudna ljubav spasila i iskupila od zla
Najsvetlija lica išla su mi u susret iz najdubljeg mraka
Sreo sam đavola u mantiji
I svetitelja sa ubojitom kamijom
I ne može večnost da sabere suze
U kojima tražim tvoj odraz
Kad ti govorim da nisi sama sa druge strane
Zida smrti
Svake noći bos gazim Aheront
Da uzdrmam podzemni svet
Jer čitava večnost ne вреди
Koliko susret sa voljenom dušom
Život se otima kao pesak kroz prste
A ja sam, gle, čudom! uspeo da uhvatim Sunce
Jureći zrna prašine
Ubio sam u srcu čoveka
Da bi ti zavolela sećanje na njega
Jer samo u mislenom razgovoru
Dešava se stvarni susret
Samo u tvojoj tužnoj radosti

Ja sam dorastao srcu
Samo tako je ono prekaljeno
Od svake prljave žudnje
Samo tu sudelujemo u istoj čežnji
I ne robujemo satovima
Koji razdvajaju usnule
I ove što veruju da su budni

Milane, skalpel, sestro makaze!... secite desni zalizak i pazite na arteriju. Lupkao je gazom po oksidovanoj mrlji... brišući laktom znojavo čelo iznad hirurške maske. Uf! kakva gadna razderotina... pogledajte malo niže, sta je to duboko u srčanom tkivu?

Trn!

- Brže, brže! Milane! gubimo ga.
- Doktore!
- Dajte kleme... vadimo trn.

Mrak je punio njegov pogled. Duša se ugodno meškoljila u tmimi i slušala paničnu vrisku:

- Adrenalin, sestro, brzo, injekciju adrenalina... zovite Sjero-babina... sestro! pobogu! skalpel!

Alma se namestila na trosed i snažno je prstima pitisla arkade i gornje kapke, zabacila je svoj labuđi vrat na satenski naslon, lako zamahnuvši svojom tamnom grivom, kao da iz nje stresa sve nelagodne misli. Prijatan bol koji osobađa pritiska pokrenuo je trnce, šahovska polja, žute mrlje i spirale iz mraka retine. Malo suza, malo mučnine. Glavobolja je bila neminovna najava kiše. U kući se mešao miris sušenih trava, soka od zove i formaldehida. Dr Aleksa je na stalku iznad komode sa štirkanim šustiklama držao tegle nalik onim velikim za turšiju. U tako ljupkoj prostoriji, kroz koju je šarala senka krošanja vitkog drvoreda sa pločnika, u zaklonu od gradske vreve, u slatkastoj pitomini lipa i mirisa domaćeg džema i sokova, stajale su tegle sa reptilima i ljudskim fetusima.

Aleksa je izvadio iz džepa paklu „Sobranija“, kresnuo fosforu glavicu i uto nuo u dim. „Black Russian“, pisalo je pozlaćenim slovima. Žustro je odgurnuo svitak papira koje je jednom već detaljno, sa dosta brige, slagao na fasciklu sa misterioznim slučajem Ane Luković. Alma sa pravila da nije videla njegovu napetost. Odbijao je kolutove dima, razmicao zavese, a njegove usne su bivale bleđe, ruke nervozne, a dah plitak.

Fotografija mlade žene podsetila ga je na prvi susret sa profesorom Kneževićem. Čuveni beogradski teolog i sveštenik. Poni kario podno Lovćena na jadranskom kršu, služio je u ženskom manastiru Blagovesti, u starom jezgru Zemlina blizu peskovitog Lida, na kojem je Dunav bio lenj i širok poput mora koje je nekada davno ostavio kada se selio u prestonicu. Duh Habzburga nije napustio strme uličice i ljupke vinoteke, pribežišta poetama, alasima i posrnulim ženama. Knežević ih je dočekivao usrdno u raskošnom vrtu okružen petonijama, dracenama, ciperusom, filandendronom, kamelijom i patuljastim ružama, otvarao je vrata za svoju pastvu posle večernje službe, i primao je onako kako otac dočekuje umornu decu – za stolom, prekrivenim kariranim stolnjakom, uz časicu rakije i tursku kafu.

Ana je te večeri došla umorna. Došla je po temu za doktorat kod svog mentora. Vrtela je crnu pletenicu i šarala mazno prstom po šecernom prahu koji se sa lokuma rasuo po tacni. Misli su joj lutale po mrkim gustim obrvama profesora Kneževića. Knežević je pričao nešto o Dositeju, pedagogiji i Aristotelu, iznenadna toplota prođe joj kroz tabane, a zatim duž leđa kao da je neko umotao u veliki frotir.

– Teza o Dositeju? – rekla je razočarano – mislite? Ne znam... Ne sviđa mi se, anahrona je i zaista je van domena moj struke. Rekla sam Vam, uvek sam za nešto novo, za iterdisciplinarnost. Urkrštanje teologije, filozofije i neuro-nauke! – odlučno se uspravila – to je ono što me zanima!

– Ana, to je bučkuriš svega i svačega, – odložio je naočare – morate svesti problem na minimum i odbraniti jedan krajnje su-

voparan rad, koji najverovatnije niko neće ni da čita – u najboljem slučaju ne sa punom pažnjom. Niko od postdiplomskih radova, ovde, ne očekuje ništa spektakularno ni genijalno.

– Niko ne govori o genijalnosti – naglasila je drsko, nastojeći da sačuva mio izraz lica. Uzdahnula je i na tren začutala. Dobro bi joj došla cigareta. Dođavola! Ovde nije moglo da se puši.

Na zaprepašćenje Kneževića nadvila se preko stola i sasvim neočekivano kao u poverenju šapnula: – Računajte sa tim da me ne pokreću tašte pobude! Ne zanima me ukus komisije. Ona se ionako potkusuruje indeksima. Hoću da pišem nešto što istinski može da me zabavi, – bila je tih godina jako nervozna i besna na sebe i na ceo svet. I ovog puta, kao i u sličnim prilikama, nervozno je cupkala nogom. Očekivala je ponovo neku zgodu koja će joj pomoći da istera svoje i da konačno zadovoljna odahne. Ni ovog puta to joj nije donelo mir.

– Da nemate cigaretu?

– Cigaretu u crkvi! Pobogu, Ana!

– Dobro, dobro – prihvati Ana pomirljivo – a da se nađemo na pola puta?

– Glupo je da se cenjkam i natežem s Vama. Kao mentor, dužan sam da predložim ono što je u Vašem najboljem interesu – glas mu je bio strog, pogled prekoran, oči su mu sevale, ali pod prosedom bradom i brkovima otimao se jedva primetan osmeh. Duboka simpatija za žilavu životinjicu, koja se batrga pred mantijom moćnog čoveka.

Ako mu ne budem zanimljiva, – mislila je Ana – spljeskaće me kao mušicu. Drhtala je pred njim, ne od straha, već od čudne nelagode, koja ju je opijala i potirala svaki njegov prekora.

Magni nominis umbra

Senka značajnog čoveka

– Sećaš se – reče Aleksa, odlažući fasciklu pored čaše viskija, okrenut leđima Almi – kada me je Knežević zvao na okrugli sto

Bogoslovije. Pretresalo se nešto o međureligijskom dijalogu i odnosu nauke i teologije.

– Kako da ne! Završio si sa grupom ranije da bi stigao na taj dosadni skup.

– Crkva je preko Bogoslovije videla mogućnost da svoj oslabljeni uticaj proširi na Akademiju, pa preko instituta i katedri osigura upliv svog kadra i opravda poslovanje Bogoslovske akademije, rezervisane za sve sinove profesora, prota i prezvitera, koje čeka gotov hleb u crkvenoj službi. Video sam to kao benigno i iskreno nastojanje da se teološki simpozioni izleče od učmalosti i intelektualne nejebice. Međutim, kada me je moj prijatelj Davidović upoznao sa arhivom starih obaveštajnih kadrova nekadašnje UDBE (Uprava državne bezbednosti), koji su u mantijama vaskr-savali i sedeli na čelu srpske crkve, shvatio sam da sam naivan i zelen. Ti metuzalemi nekim čudom virtuožno su opstajali, pevajući zaupokojene liturgije mnogim sistemima i uglednim građanima, opraštajući se od njih sjajnim, stilizovanim nekrolozima u koje je stala sva njihova učenost.

– Knežević te je prvi zvao telefonom?

– Da, i sam sam bio iznenađen tim pozivom. Do tada se nikada nismo zvanično upoznali iako smo jedan o drugom puno slušali i sretali se na raznim banketima. Rekao je da zove po preporuci Flavija Krečmera, njegovog prijatelja.

– Flavio Krečmer, onaj Flavio?! – upita Alma podižući značajno obrve.

– Baš taj!

– Taj je zgrnuo velike pare na železnim sinijama iza kojih su se valjali tankeri nafte i kontigenti oružija.

– Tako je Alma. Flavio je prosvেćen kapitalac. Recitovao mi je Getea dok je ležerno pušio kohibu na palubi svoje jahte usidrene u luci Fontvilj. Pokatoličeni Srbin, izgradio je imperiju, postao prijatelj Vatikana i uglednih redovnika. Taj Flavio je veliki zadužbinar, ktitor i mecena. Iz skoro detinje radoznalosti drešio je kesu na nas štrebere, zanesenjake i naučnike, nastojeći da se njima okruži kao

kakvim egzotičnim pticama. Kupovao je ćutanje i blagoslove mnogih biskupa, episkopa i imama, a preko njih verni narod koji je njegovu emajliranu imperiju obilato snabdevao novcem, zaboravljajući svoje zavađene Bogove. Bio je uglađen i imao je sjajno držanje.

Nikad neću zaboraviti kako je na gozbi u Sorboni nazdravio šampanjcem i pohvalno se izrazio o doprinosu Jevreja evropskoj kulturi. E, taj Flavio! iz sela kod Smedereva! sa kohibom u ruci... – nego Knežević! Danilo Knežević me je tada hipnotisao preko telefona glasom svečanim kao da mi prenosi depešu Svetog Petra lično. Napravio je laskavu uvertiru: „Vi ste sjajan neuronaučnik koji sledi božanske puteve. Vaš rad na sinaptičkim čvorištima i dokaz o genezi biona umnogome podržava principe kvantne fizike po kojima obzervacija menja strukturu čestica“, začudio me svojom upućenošću u moj rad, „oko imitira fenomen svetlosti, one biblijske komponente koja unosi stvaranje u svet i iz mraka izvlači biće. Svetlost kao fizički i duhovni fenomen. Viđenje kao garancija postojanja...“, i sve u tom stilu, „biti viđen znači biti nazočan svetlu, znači postojati. Oh! koliko bremenitih naučnih i kulturoloških implikacija vuče vaša smela teza ... Izuzetna bi nam bila čast, da se pojavite na našem skromnom skupu...“, sve tako, sve filovano, sve glazirano. Umeo je lako i brzo da pređe preko sadržaja i da ga pretoči u čist marketing. Imao je taj urođen osećaj za diplomatiju kakav je svojstven dičnim Crnogorcima. Alma, kunem ti se, žene su letele oko njega. Rojile su se kao insekti oko sijalice.

– Priča se po čaršiji da su mnoge ostale i ucveljene, sprženih krila. Valjda ne može svako da iznese tu količinu elektriciteta – nasmejala se.

– Znam da je o malo kojoj imao visoko mišljenje. Bio je džentlmen, pa ih o tome nije obavestio. Elem, te večeri na okruglom stolu osim gladijola i ljubaznog smeškanja nije pala ni jedna reč o stvarnim problemima. Ništa što peče i jedi svaku dušu koja se sa izlokanih ulica spustila u prostrani amfiteatar. Bilo je to, draga moja Alma, kao kostimirani multikonfesionalni Diznilend. Kada je stiglo do pauze za koktel i posluženje, nagledao sam se alavih usta.

Na kraju, tražili su da kažem nešto prigodno o judaizmu kao i o odnosu vere i nauke. Svojim kratkim izlaganjem zadovoljio sam njihovu znatiželju. Osim Kneževića i mladog muftije, ostatak klira me je gledao kao da pričam aramejski.

Aleksa je začutao, uzeo malu menzuru i dunuo. U tankom snopu svetla koji se probijao kroz zastore, videlo se jasno kako se zrna prašine komešaju u sporom vrtlogu i ponovo neodređeno padaju na predmete u sobi.

– Nikada nisam volela bogomoljce – suvo izusti Alma, nameštajući prekrivku na trosedu. Svečana i uzvišena hladnoća hramova, u kojima se meša miris kamena, plesni, voska i smole, za Almu nikada nije bila privlačna. Tamjan joj je bio težak, opor i odbojan; mirisao je na smrt.

– Šta će normalnom čoveku ispovednik, ili duhovni guru ... da ga gura pod epitrahilj?! Nisam pretenciozna. Ali stvarno ne trzam na više instance. Još uvek verujem da se Otkrovenje leči farmakoterapijom.

– Ti si bezdušni cionista – prekide je Aleksa.

– A ne! ne! – uzjoguni se Alma – dosledan psihijatar je stari kamarad. Ne podilazim ludosti, makar ona o vratu nosila krst i Davidovu zvezdu i sva nebeska znamenja. Dragi moj, – dodirnu ga rukom kao da će reći nešto poverljivo – većina njih ispod kamilavki, mantija, anterija, mintana, bošči, benevrek i drugih odeždi nosi ista ova lenja creva, pušta vetrove, puva, hrče, po-driguje, useknjuje se, ždere i loče, neguje zdušno svoje mračne navike. Kako onda mogu da im priklanjam glavu i da verujem da čovek ikada može biti išta više i veće od vreće – nasmejala se, glasno. – Nema svetog jemstva da se čoveku osigura spas i pomoć, ti to najbolje znaš. Nema te visine na koju čovek može čoveka da popne.

– Ali eto, kojim čudom su, draga moja, tvoj i moj mantil i onaj stetoskop koji umesto *creda* visi kao omča o vratu lekara, postali ipak svetlo znamenje, jemstvo zdravlja? – zajedljivo primeti Aleksa.

Napolju su đubretari praznili kontejnere. Čulo se kako staklo prska pod valjkom. Alma je uzdahnula i otpila penu iz porcelanske šolje iz koje je dopirao topao miris kafe. Zadovoljno pogleda u svoj odraz na staklu od prozora.

Vasa vacua maxime sonant
Prazne posude najjače zvone

Bio je četvrtak. Ana je natočila vodu. Progutala je diazepam i uvredu kao da guta karamele. Te večeri je po ko zna koji put čvrsto rešila da se zaustavi; da ne podilazi svojim demonima; da ne uleće u propale i kratke veze sa muškarcima koji su poput nasukanih i ukletih olupina pretili da je povuku za sobom. Jovan Jevremović bio je sa trideset godina nesvršeni student medicine, koji je u slobodno vreme dobavljaao privatnim laboratorijama reagense i tako obilato dopunjavao budžet maloj privatnoj klinici svog oca u Plani. Majka Anđelka slala mu je velike svote novce za raskalašan život u srcu prestonice, a otac je spremao koverta za profesore koji će zažmuriti na Jovanovo neznanje i utoliti bahatu ambiciju mladog Jevremovića da nasledi očev ugled i imetak. Te večeri je, oblačeći barberijev sako, rekao:

– Idem za vikend u Budimpeštu na hipodrom da gledam trke. Imam apartman u centru. Voleo bih da pođeš sa mnom – priljubio se uz Anu kao uspaljeni džukac.

Molećivim glasom, uvlačio se u njene uši. Osetila je hladocu svoje minduše na vratu i vrelinu njegovog daha. Bilo joj je jasno koliko mu je na tom putu potrebna. Bila je jedina sigurna ženska pomoć u izboru astraganske bunde za njegovu mamu. Ana je osećala kako se obruč mraka, nemira, tišine, očaja i pohote steže oko njenih nervoznih misli. Znala je da je debelo zaglibila u tuđi svet, koji je za nju autističan i nema razumevanja. Nosila je gordo svoju izlomljenu dušu na pakost sebi i zlu koje ju je tih godina šibalo jače nego što se dalo podneti.

Ana Luković – i nije neko zvučno ime. Rođena otvorenih očiju, netremice zagledana u svet u koji je dospela. Te velike oči, zburnile su i njenu majku. Videla je u njima tajnu, začuđenost daleke postojbine, iz koje je Ana banula po nekoj promisli ili odlutala nekim slučajem. Od samog rođenja zbunjivala je, plašila, izazivala. Kasnije, ta graciozna furija, hodala je, u svom svetu, sebi dovoljna. Anino čudovišno biće spadalo je među one retke ženske pojave koje svojim postojanjem opasno diraju u poredak i nehoteći izazivaju sudbinu. Da je neko video kako jede teglu ajvara, shvatio bi pravi smisao reči: animalna priroda. Majka je činila sve da svoje neobično, darovito i tvrdoglavo dete učini što neprimetnijim. Verovala je da bar tako može Ani da pomogne i vrati je u svakidašnji svet ... Mnogi su Ani prilazili, želeći da deo tog magičnog praha zapadne i njima, da se to čudo spakovano u mladjoj ženi primi i na njih. Anina majka gledala je svoje dete kao neki težak, skupocen dar, koji se s mukom čuva. „Imaš ti nekog đavola u sebi“, govorila joj je zabrinuto i često.

„Taj đavo me i vuče u glib“, mislila je sneno naslonjena na lakat, dok je Jovan pakovao svoje firmirane košulje i cipele u kožni kofer. „Tog đavola ništa ne može da nahrani“.

Sa dvadeset osam godina Ana je bila zaokružena u snazi i lepoti, ali dobro načeta turobnim nemirima. Jedina činjenica, jedina vrednost za koju je znala bio je život sam. Živeti i preživeti; sve ostalo su prividi, promenljivi, kvarljivi, prolazni. Moral, brak, uspeh, obaveze, zasluge – ništa od toga nije više ispunjavalo njen vidik. Rasipala je svoje vreme raskalašno i raspušteno kao neko koga čeka siguran život tamo daleko, negde drugde.

Baš tog četvrtka Knežević je pozvao u manastir po knjige. Već je bilo veče, a Ana nije marila za uvoštene razgovore; gledala je da ih lukavo izbegne i da se neobuzdano, pohotno baci u naručje mladom Jovanu u raskošnom salonskom stanu kraj Botaničke bašte. Ali pomen astraganske bunde, mame i dendijevskog vikenda u Budimpešti učinio je svoje. Dok je gledala kako se Jovan pakuje pitala se kao čovek probuđen iz omame: šta će njoj uopšte ta

zbirka čudesnih insekata i žaba koje ljubi, verujući da u njima ima neke stvarne muške snage. Stresla se. Dosadno veče sa profesorom ne gine joj. Obukla je razočarana svoje bele čizmice, zategla punđu i sporim korakom krenula put Zemuna po literaturu.

Mali, sklepani drveni objekat koji je nekada služio kao baraka radnicima na restauraciji crkve postao je konak. U kuhinji su šuštale ženske suknje i zveckalo je posuđe. Pri čelu stola u glavnoj najvećoj prostoriji sedeo je Knežević u poverljivom razgovoru sa još jednim bradonjom. Ovaj je zamišljeno prstom grebao mušemu. Crvena čoja je prekrivala slike oslonjene uza zid. Stari dvokasetas ugavljen je među knjige na obližnjim policima. Sa radija se tiho razlegalo vizantijsko pojanje.

Ana je kucnula o staklo na vratima da skrene pažnju da je stigla. Proturila je glavu i bojažljivo šapnula:

– Dobro veče.

Knežević je raskrstio ruke, ustajući sporo i teško. Naprsni krst sa rubinima o lancu čuknu tri puta o ivicu stola.

– O, pa gde ste Vi! – reče usrdno.

Nešto je tiho obećao svom sagovorniku, i već se vešto s njim opraštao na izlazu. Zatim je Ani ljubazno ustupio razglavljenju stolicu. Pozvao je staricu iz kuhinje i poručio dve kafe.

– Vidite, Ana – počeo je vidno rastresen, mešajući kašičicom šećer – zvao sam Vas, da malo popričamo – zagladio je rukom bradu. – Svaki odnos pa i onaj formalni, profesionalni, ipak, u osnovi smatram krajnje ličnim. Ako nemate ništa protiv, uvažavajući sve preporuke, ja bih sebi dao slobodu da Vas upoznam i kao čoveka, a ne samo kao učenicu.

Ana pomisli: „O, kakav poznat tekst! Germanska produkcija. Kategorija: fetišizam.“ Već vidi kako je preko kolena pljeska po guzici velikim srebrnim skiptarom. „Skreni misli, skreni misli“, naređivala je svom neposlušnom mozgu.

Na mnogim skupovima među napirlitanim ikonama prestonice i na sastancima na kojima su joj se unosili u lice sa nesuvislim ulaganjem, zabavljala je svoj mozak i uvaljivala sebe u nevolju

napadima smeha, stvarajući groteskne projekcije kao njen intimni odgovor na ljudske karikature. Nije imala naviku da potvrdno kli-
ma glavom. Bila je nemilosrdni, nemi slušalac. Njeno napadno
ćutanje i prodoran pogled remetio je sagovornika i stavljao ga u
nedoumicu da li išta, za im sveta, dopire do te devojke u čijim oči-
ma ni jedno lice ne uspeva da pronađe dovoljno dopadljiv izraz.

Kao pred sfingu Knežević je položio svoj nadahnuti mono-
log. Ana se dosađivala i gledala ga kao neko ko čeka da razgovor
tek počne.

– Znae Ana, ja vodim računa o svojoj reputaciji i ne bih do-
zvolio da svom kandidatu u bilo kom smislu naudim... Zato sam
rešio da Vam predložim da se zajedno pozabavimo Paskalovom
Logikom srca. Tema je prihvatljiva za doktorat, Vama je prisnija
od prosvetiteljstva... a i meni je lično bliska...

Ana je netremice gledale te crne oči, to tužno biće zarobljeno
u mantiji, sputano ehom zvučnog imena. Htela je da priča s njim,
a ne sa ovim papagajem crkvene administracije. Knežević je kao
za inat pričao i pitao i pričao. Ana nije slušala, nije odgovarala,
samo je ćutala i gledala. Telo joj je priraslo za rasklimanu stolicu.
Bilo joj je ugodno, utoliko više što je Kneževiću bilo sve neprijat-
nije i neprijatnije. Ništa nije remetilo njenu pakosnu istrajnost.
Nije želela da ustane od tog stola i tih očiju koje su pred njom
gorele kao sveće.

Danilo je konačno začutao. Setna vatra njegovih očiju grejala
je njen potiljak.

– Vi ste čudna, surova žena. Puštate me da se mučim – na-
smejao se.

Ustao je i prekrpio je knjigama i novim publikacijama u koji-
ma tinta jedva da je izgledala suvo – monografije: o odnosu crkve
i polisa, o položaju crkve u društvu, o duhovnim stremljenjima,
Šmemanovu „Smrt smrti“, Studiju o Islamu, Zizijulasa, Sikutrisa
Joanisisa... Pratio je stazom kroz drvorede lipa i kestena u parku,
do uske uličice odakle je u mrazno veče odšetala, vođena neu-
hvatljivim utiscima.

Dva dana kasnije na poslu primila je hitan poziv. Knežević.

– Molim Vas budite u dva u mom kabinetu na Bogosloviji.

Položila je registratore na ormar, spakovala zapisnike i tendersku dokumentaciju. Već je mrvila asfalt dugim nogama u crnim čizmama sa visokim potpeticama. U tamnom kaputu ušetala je na Božiji teren. To je bilo dovoljno da se čitav hodnik Bogoslovije uskomeša, iskrivi vratove, šapuće znatiželjan, sablažnjen, indisponiran priviđenjem koje unosi nemir u osveštane prostorije. Uputila se stepenicama do kabineta čuvenog profesora filosofije i teologije. Kucnula je na vrata sa zlatnom pločicom na kojoj je kao starozavetna zapovest uklesano ćirilicom ime i prezime: Prof. dr Danilo Knežević.

Sedeo je za stolom na kojem je stajao mali duborez Bogorodice.

– Pa gde ste Vi! – rekao je prekorno, kao da je nešto važno propustila. Mnogo će puta čuti kako se kao uzdah ta rečenica otišla iz njegovih usta.

– Bila sam na poslu. Izašla sam ranije. Mislim da još nije dva.

Srce ju je stezalo kao pesnica.

Danilo je počeo da priča nepovezano o tezi, o značaju odgovornosti koje se poduzima, o svojoj nesigurnosti povodom toga. Njegove lepe, smirene oči najednom postaše varnice koje lete svuda: po stvarima, stolu, ka plafonu, samo nikako ne mogu i ne smeju da se zadrže na Ani. Ana obori pogled, iznenađena ovom groteskom: i strah i gnušanje, i obzir i ljubav, i sažaljenje i prezir – sve se u njoj pomešalo. Trudila se da ne izgubi prisebnost.

Najednom je Danilo brišući znojavo čelo zapovednički odbrusio:

– Moraćete da dolazite kod mene na ispovesti. Ja zaista ne mogu da radim sa nekim koga dobro ne upoznam. Osim toga ništa nije tako dragoceno i važno kao čudo susreta.

– Ali, ali, – prekide ga iznenađena – ne mogu da brkam odnose: profesionalne i lične. Ja ionako pripadam drugoj parohiji.

Zaista, Vama kao svom profesoru i mentoru ne bih mogla da se ispovedam. Razumite. – pokušavala je da se provuče kroz iglene uši, gnevna zbog ove iznenadne i skoro ni malo suptilne ucene.

– Ana, morate biti svesni da ima i drugih kandidata za doktorat – nemilosrdni osmeh i Knežević na tren položi pogled na svoju učenicu. To je bio pogled vučiji, starog oveštalog vuka u čijim su rukama umesto perli na brojanici zveckale glave. Kao da je imalo šta da se odluči. Nastavio je trijumfalno da šara očima po kancelariji, kao čovek koga vode nevidljive strune, zbog kojih ne može ni mirno da sedi, ni mirno da gleda.

Pred Aninim očima dve slike, jedna: kako duborez Bogorodice leti ka licu Kneževića, nogom prevrće veliki sto, svi listovi lete po kabinetu; druga, Ana rukom po glavi mazi ovog moćnog čoveka, tepajući skoro majčinski: „O kako si ti jedan veliki, usamljeni, stari, tužni dečak“. Senka je skliznula niz gustu začešljanu crnu kosu, nagrđujući skladne crte Danilovog lica.

Svi Anini nemiri, strahovi, sve strasti, svi ti razuzdani psi koje je godinama držala na krvavim uzdama otrgli su se i jurnuli pravo da je ujedu za srce. Osetila je mučninu, osetila je ljubav. Niotkuda. I ponovo mučninu. Dok je ustajala kroz kaput joj sevnuše obla kolena. Kneževiću se poput žiške raspali ushićena misao: „Doda-vola, kakva božanstvena žena“.

Bes i stid, u pravilnim razmacima; bes od koga je mogla da ustane i zauvek zalupi ta vrata. Stid, taj prokleti osećaj krivice, da je opet dopustila da je obuzme iskušenje. Srce je lupalo jako i njegov damar se prenosio na svilenu ešarpu koja je podrhtavala na njenim raskošnim grudima. Reči, misli i usta više nisu bili povezani i znala je da će sve biti u redu samo ako bude što manje pričala. Ko je kome ovde krvnik? Čija želja uspostavlja ovaj nemi savez? Gađenje i ljubav – surovost i toplina, zar uvek moraju njoj da zapadnu u jedan isti zalogaj!?

Rekla je, iznenađujuće staloženo:

– U redu, ako želite, dolaziću kod Vas na ispovest – u sebi je besnela. Nakon svega što je preživela, svakom ko bi probao ovako

da je uceni razbucala bi nogom vrata i oterala ga do hiljadu đavola. Zbog čega li je ovom čoveku tako pomirljivo išla niz dlaku!? Njemu i njegovom ludilu.

Imago animi sermo **Govor je slika duše**

Bilo je popodne kada je dr Aleksa Konforti sedeo u čitaonici SANU (Srpske akademije nauka i umetnosti) i listao Pelagićevo „Čivutsko ogledalo“, poduži članak inspirisan kritikom *Talmuda* od strane Avgusta Rolinga. Desna obrva mu se izvila oštrije, praveći ugao između čuđenja i mrgodne grimase. Gledao je u tekst tog velikog narodnog lekara i navode citata iz religiozne knjige *Novojudejstva*. U citatima iz *Vavilonskog Talmuda*¹ svi nejevreji osuđeni su na pogrдна, prezrena imena: *goj, akum, norh*.

Aleksa Konforti nije mogao da se otrgne neprijatnosti. Sva ta imena su ga podjednako vređala koliko i naslov Pelagićevog teksta. Bio je i *čivut* i *goj* i nije bio ništa od toga. Do svoje 45. godine borio se za očevu stvar, a sad kada je tek prešao pedesetu, srce ga je vuklo u ovaj balkanski kal. Profesor primarijus, dr Aleksa Konforti, sin je jedinac Asijela Konfortija, Sefarda iz Beograda koji je jednog kišnog jutra obećao Mileni, svojoj ženi, kako će se, nakon konferencije u Haifi, neizostavno potruditi da porodici priušti bolji stan od onog u kojem su živeli u ulici Rige od Fere. Asijelove uglačane cipele čekale su u hodniku male mansarde da se njihov sopstvenik vrati, ali umesto mrkog, visokog Asijela, posle tri meseca, Mileni je stiglo pismo i zahtev za razvod. Asijel je nestao služeći državu i drugu ženu o kojoj su stizale glasine iz Jevrejske opštine. No alimentacija „malom“ nikada nije kasnila. Mali je imao

¹ Delo staro osam stotina godina na kojima je radilo oko dve hiljade učitelja Zakona. Početak stvaranja *Talmuda* seže 200 godina pre Hrista, a njegov završetak i finalno formiranje pada u šesti vek posle Hrista. *Vavilonski Talmud* se razlikuje od manje važnog *Jerusalimskog Talmuda*, završenog u 3. veku nove ere.

dvanaest godina. Dugo je svojim mršavim rukama pokušavao da obrgli majčino krilo dok je jecala na starom krevetu. Pod kosinom lamperije koja je prokišnjavala, košava se uvlačila svojim zloslutnim hukom. Hladnoća je ulazila u kosti. Mala grejalica, lampa na gas i pokvarena česma iz koje je curilo niz nišu lavaboa; pod njim je stajalo nakrivljeno plavo korito i krpa od grubog platna.

Tuga se uselila u srce dečaka. Dva stradalna koda: srpski i jevrejski, činilo mu se da ništa gore nije mogao da dobije u nasleđe.

U trošnom potkrovlju, krijući od majke, pisao je duga pisma Asijelu koja je čuvao u madracu. Milenina sestra vadila ih je odatle i obavestavala ga kako je pisma koja su završavala u plamenu slala revnosno preporučenom poštom za Tel Aviv.

Oholi mangupi iz Sava Male vikali su za Aleksom:

– Čivutsko kopile!

Jednog dana, bežeći pred njima, pao je sa bicikla u prljavu baru i razbio koleno. Video je sablasnu senku kako se nadvija nad njim. Podigao je glavu. Ispred sebe je ugledao staru odrpanu ciganku sa zmijskim očima kako šapuće jezikom koji nije razumeo. Tada se prvi put u životu jezivo uplašio, ali i zarekao da više nikada neće biti predmet podsmeha. Želeo je da utoli glad i zauvek otera nemaštinu koja je kao obruč stezala život u mansardi. Prikaza je nestala. Mnogo godina kasnije ovaj susret sa vlastitim demonom gladi i straha zadavao je brige njegovoj logici. U lagumima i napuštenim tvrđavama Kalemegdana nalazio je beg i utočište. Koža na glavi mu je bila modra i ćosava. Izgledao je kao odrani zec. Gledao je preko Dunava u Gardoš, kao u daleki svetionik i verovao da je tamo negde iza te kule Izrael i da brod nosi njegovog oca na neke velike i važne zadatke. Sa pola vekne hleba, namazane mašću i ajvarom, nestrpljivo je čekao subotu večer kada će se, nakon družnja u sinagogi Sukat Šalom, sa majkom i tetkom popeti do spomenika kneza Mihaila, pravo u zgradu Narodnog pozorišta. Magija scene opčinjavala ga je i prenosila u manje sumorne predele i tuđe velike sudbine.